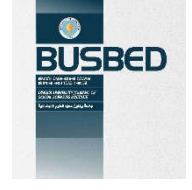

Makalenin Türü : Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi : 17.05.2022
Kabul Tarihi : 29.07.2022

 <https://doi.org/10.29029/busbed.1117977>

İTALYAN BEŞ YILDIZ HAREKETİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

İhsan KONAK¹

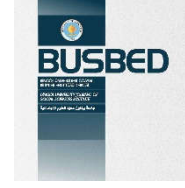
ÖZ

İtalyan Beş Yıldız Hareketi Avrupa ve dünya siyaseti açısından ilginç bir vakadır. Temsili demokrasi modellerine karşı çıkan ve internet tabanlı bir doğrudan demokrasi idealine sahip olan hareket, İtalya’da yerel ve genel seçimlerde ciddi bir başarı elde etmiştir. Komedyen ve popüler blog yazarı Beppe Grillo tarafından sanal âlemde kurulan hareket kısa sayılabilecek bir süre içerisinde İtalyan siyasetinde önemli bir siyasal aktör olarak yerini almıştır. Kendini “geleneksel bir siyasal parti” olarak adlandırmayan bu hareket, siyasal yelpazenin farklı kesimlerinden oy almayı başarmış ve daha önce siyasete ilgi duymayan ve aktif katılmayanları siyasal aktivizme yönlendirmiştir. Çevrim içinde Grillo’nun kişisel bloğu etrafında sanal âlemde örgütlenen bu hareket, yine aynı şekilde meetup gibi dijital platformlar kullanarak çevrim dışına ve İtalyan meydanlarına yayılmıştır. İnternet hem örgütsel açıdan önemlidir hem de katılımcı doğrudan demokrasinin uygulanabileceği bir yer olarak görülür. Bu çalışmada İtalyan Beş Yıldız Hareketi’nin kişisel bir blogtan ulusal bir harekete ve siyasal partiye dönüşüm süreci ele alınmaktadır. Sistem ve parti karşıtı söylemi, sıra dışı seçim başarıları ve kendine has örgütsel yapısı hareketi incelenmeye değer kılmaktadır. Dağınık, merkezi olmayan protesto hareketlerinin birleşiminden iktidar partisi olabilmesi, tarihi, lideri, örgütsel yapısı, internetin ve çevrim içi uygulamaların bu süreçteki rolü irdelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Beş Yıldız Hareketi (Movimento 5 Stelle-M5S), İtalya, Beppe Grillo, Avrupa’da siyasal partiler, İnternet demokrasisi.

¹ Öğr. Gör. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, Ortak Dersler Bölümü, ikonak@beu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2119-3369>

Article Type : Research Article
Date Received : 17.05.2022
Date Accepted : 29.07.2022

<https://doi.org/10.29029/busbed.1117977>

AN EVALUATION OF THE ITALIAN FIVE STAR MOVEMENT

İhsan KONAK¹

ABSTRACT

The Italian Five Star Movement is an interesting case in terms of European and world politics. The movement, which opposes models of representative democracy and has an ideal of internet-based direct democracy, has achieved serious success in local and general elections in Italy. The movement, founded by the comedian and popular blogger Beppe Grillo in the virtual world, took its place as an important political actor in Italian politics in a short period. This movement, which does not call itself a "traditional political party", managed to get votes from different parts of the political spectrum and directed those who were not interested in politics and did not participate actively before, to political activism. This movement, which was organized online in the virtual world around Grillo's personal blog, was also spread offline and Italian squares by using digital platforms such as meetup. The Internet is both organizationally important and seen as a place where participatory direct democracy can be implemented. In this study, the transformation process of the Italian Five Star Movement from a personal blog to a national movement and a political party is discussed. Its anti-system and anti-party rhetoric, extraordinary electoral successes and unique organizational structure make the movement worth examining. Being a ruling party from the combination of dispersed, decentralized protest movements, its history, leader, organizational structure, the role of the internet and online applications in this process are examined.

Keywords: Five Star Movement (Movimento 5 Stelle-M5S), Italy, Beppe Grillo, Political parties in Europe, Internet democracy.

¹ Öğr. Gör. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, Ortak Dersler Bölümü, ikonak@beu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2119-3369>

1. GİRİŞ

Şubat 2013'te İtalyan siyasetinde gerçekleşen deprem (Natale & Ballatore, 2014, s. 106) çağdaş Avrupa'daki ilginç siyasi fenomenlerden birini (Franzosi vd., 2015, s. 109) ortaya çıkardı: amacı geleneksel partileri devirmek ve yeni bir web tabanlı doğrudan demokrasi biçiminin yükselişini desteklemek olan *Movimento 5 Stelle* (Beş Yıldız Hareketi, M5S), ulusal seçimlerde şaşırtıcı bir sonuç olarak İtalya'daki en büyük ikinci parti oldu (Natale & Ballatore, 2014, s. 106). Hareketin katıldığı ilk genel seçimde oyların %25,6'sını alarak İtalya'da en çok oy alan parti olması (Conti & Memoli, 2015, s. 517) ve kuruluşundan kısa bir süre içerisinde elde ettiği ciddi oy oranı, harekete olan ilgiyi artırdı (Bordignon & Ceccarini, 2015, s. 454; Stockman & Scalia, 2020, s. 603). Beş Yıldız Hareketini ilginç kılan hareketin büyüme/yayılm hızı ve örgütsel yapısının özgünlüğüdür (Bordignon & Ceccarini, 2016, s. 132). Muhtemelen, Batı Avrupa'da ilk kez bir parti, yeni bir siyasi rejim kuran seçimler dışında, bir genel seçimde ilk yarışında bu kadar büyük bir başarı elde etti (Franzosi vd., 2015, s. 109-110). M5S, savaş sonrası Avrupa tarihinde konsolide olmuş bir demokraside en başarılı seçim atılımı (Hawes, 2017, s. 141) olarak değerlendirilir.

Ünlü bir komedyen, aktivist ve blog yazarı Beppe Grillo'nun kurduğu bu popülist hareket (Franzosi vd., 2015, s. 109), doğduğu yer olan internetten çıkarak önemli bir seçim zaferi elde etti. Kendisini "parti" olarak adlandırmayı reddetmesine ve parti karşıtı söylemine ve alışılmadık örgütsel yapısına karşın, parlamentoda bir parti - en büyük parti - oldu. Başından beri onu simgeleyen sistem karşıtı söylemini korusa da kısmen kurumsallaştı. Onu uluslararası arenada benzersiz kılan tamamen kendine özgü özellikler sergilemeye devam ederken, kısmen normalleşmeden geçti (Bordignon & Ceccarini, 2016, s. 132). Beklentilerin hayli ötesinde bir performans sergileyen hareket, resmi kuruluşu temel alınırca 10 yıl gibi kısa bir sürede İtalyan Parlamentosunun en büyük partisi ve önemli bir siyasi güç olmuştur.

M5S'nin kökenlerine, seçim başarısına ve ideolojisine yönelik akademik ilgi giderek artmaktadır (Bressanelli & De Candia, 2019, s. 25). 'Beş Yıldız olgusu' ve harekete verilen destek, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde bilim insanlarının ve siyasi gözlemcilerin dikkatini çekmektedir. M5S'nin çeşitli yönleri- özellikle kuruluşu, lideri ve mesajı- ilgi uyandırmaktadır. Bir protesto hareketinden potansiyel bir iktidar partisine dönüşmesi veya en azından ulusal düzeyde son derece önemli bir siyasal aktör olması hayli dikkat çekicidir (Bordignon & Ceccarini, 2014, s. 54). Ancak sosyal bilimciler bu hareketi anlamlandırmakta zorlandılar. Bir yandan M5S bir sağ popülizm örneği olarak tanımlanırken, diğer yandan hareket sol geleneğinin bir parçası olarak görülür. Bu kafa karışıklığı anlaşılabilir, çünkü hareket, siyasi alanın standart sol-sağ ayrımına ilişkin eleştirisinde nettir. M5S, geçmişteki siyasi kimliklerinden bağımsız olarak seçmenlere açık bir şekilde hitap ederek kendisini solun ve sağın ötesinde tanımlar (Caruso, 2017, s. 586).

Bu çalışmada İtalyan Beş Yıldız Hareketi'nin kişisel bir blogtan ulusal bir harekete ve siyasal partiye dönüşüm süreci ele alınmaktadır. Mevcut siyasal sistemi temsili demokrasiyi internet tabanlı daha katılımcı bir demokratik sistemle değiştirmeyi hedefleyen ve kendisini geleneksel bir 'siyasal parti' olarak nitelermeyen bir hareketin metaforik anlamda nasıl 0'dan 100'e çok hızlı bir şekilde çıkması analiz edilmektedir. İtalyan Beş Yıldız Hareketi yeni, alışılmadık dışında ve hatta mevcut siyasal yapıya meydan okuyan özellikler sergilemektedir. Sistem ve parti karşıtı söylemi, sıra dışı seçim başarıları ve kendine has örgütsel yapısı hareketi incelenmeye değer kılmaktadır. Dağınık, merkezi olmayan protesto hareketlerinin birleşiminden iktidar partisi olabilmesi, tarihi, lideri, örgütsel yapısı, internetin ve çevrim içi uygulamaların bu süreçteki rolü irdelenmektedir.

Örnek olay odaklı bu nitel çalışmada Beş Yıldız Hareketi analitik bir incelemeye tabi tutulmaktadır. Konuyla doğrudan veya dolaylı olarak ilgili kitap, dergi, makaleler başta olmak üzere basılı kaynakların yanında, elektronik ortamda kaynak taraması yapılarak araştırmaya kaynaklık edecek bilgilerin altyapısı oluşturulmuştur. Kaynaklar niteliksel bir çözümlenmeye tabi tutulmuş ve araştırmanın konusuna uygun bilgiler, bilimsel araştırma ve yöntem ve tekniklerine uygun olarak aktarılmıştır. Çalışmada genel olarak İtalya bağlamında hareketin neden ve nasıl ortaya çıktığı sorularına cevap aranmış ve geleneksel siyasi partilerden farklılaştığı hususlar ele alınmıştır. Hareket kısa sayılabilecek süre içerisinde ciddi seçim başarıları elde etmiştir ve 2018'den bu yana koalisyon ortağıdır. Aynı zamanda kurumsallaşma süreci devam etmektedir. Hareketin hızlı bir değişim süreci geçirmesi akademik analizi zorlaştırmaktadır. Bu çalışmada hareketi arzu edilen tüm yönleriyle ele almak mümkün olmamaktadır. Hareket ve popülizm ilişkisi ve parti sistemindeki yeri gibi konular bu çalışmanın kapsamını aşmaktadır.

2. HAREKETİN TARİHÇESİ

İtalya'da 2000'li yılların sonlarında şekillenen Beş Yıldız Hareketi, komedyen ve popüler blog yazarı Beppe Grillo tarafından kuruldu (Bosco & Verney, 2012, s. 148). Resmi kuruluşu 2009 yılı olan hareket, kendi haber bülteni olan internet tabanlı bir hareket olarak ortaya çıktı (Urbinati, 2018). Eylül 2009'da Grillo, birkaç ay önce bir halk toplantısında üzerinde anlaşmaya varılan 'Floransa Bildirgesi'ne dayanan ulusal bir hareketin doğuşunu açıkladı. Bildirge, erdemli belediyeler için bir manifesto olarak hizmet etmeyi ve Grillo tarafından yerel seçimlerde

'onaylanan adaylar' için 'beş yıldız'ı temel alan ortak bir program sağlamayı amaçlıyordu (Caruso, 2017, s. 587). Büyük ölçüde sosyal ağlar aracılığıyla kurulan parti, öncelikle ek bir çevre politikası boyutuyla birlikte yolsuzlukla mücadele ve parti karşıtı bir bağlamda kampanya yürüttü (Bosco & Verney, 2012, s. 148). Hareketin adı ve logosu, tamamen özel bir dernek olduğunu vurgulamak amacıyla Milano Ticaret Odasına tescil edildi; hareket geleneksel bir siyasal parti değil, bir sivil dernek olmak istiyordu. Stratejisi siyasal katılımı artırmanın yanı sıra partileri ve geleneksel medyayı es geçerek İtalyan demokrasisini tabandan tavana ve dışarıdan içeriye bir hükümete dönüştürmekti. Grillo, fiziksel mekân ile sanal âlemi birleştirdi ve doğrudan katılımı yeni bir mücadele ve katılım hareketinin itici gücü haline getirdi. Nihai hedefi, partikrasinin (parti demokrasisinin) üstesinden gelmek ve partizan olmayan bir demokrasi yaratmaktı (Urbini, 2018).

Hareketin ismi, *meetup* platformu aracılığıyla Grillo hareketinin oluşturulması aşamasında beş temel ilgi alanına atıfta bulunur ('Beş Yıldız' olarak adlandırılır): su, sürdürülebilir ulaşım, sürdürülebilir kalkınma, ücretsiz internete erişim ve çevre (Manucci & Amsler, 2018, s. 115). Ayrıca M5S, yolsuzlukla mücadele ve vatandaşların doğrudan katılımından yanaydı (Franzosi vd., 2015, s. 111). Harekete katılmanın koşullarından biri hâlihazırda veya geçmişte herhangi bir siyasi partiye üye olmamaktır (Natale & Ballatore, 2014, s. 108). Seçimlerde M5S'den aday olmak isteyenlerin ise herhangi bir suçtan hüküm giymemiş olmak gibi bir ek ön şartı yerine getirmeleri gerekmektedir (Ceccarini & Bordignon, 2016, s. 134). Beş Yıldız Hareketi'nin farklı konularda hassasiyet gösteren ve daha önceleri siyasete aktif olarak katılmamış kişilerden oluştuğu ifade edilebilir. Beş Yıldız Hareketi farklı konulara odaklanan hareketleri gevşek bir yapıda ve aynı çatı altında buluşturmuştur.

2007 ve 2008 yıllarında Grillo, siyasal liderliğin yenilenmesi ihtiyacını vurgulama, daha fazla sivil özgürlük talep etme, genel olarak yolsuzluğa ve temsili demokrasi kurumlarına karşı çıkma amacıyla kitlesel mitingler düzenledi (Franzosi vd., 2015, s. 110). 2007'de Grillo, muhtemelen kendisini ulusal bir siyasi figür haline getirmeye en çok katkıda bulunan V-Günü'nü (*Vaffanculo Day*, "[S[...]-tir]-Günü") organize etti (Bailo, 2015, s. 552). Binlerce insan, Grillo'yu dinlemek için sokaklara ve meydanlara indi. Grillo parlamentoyu temizlemek, bilgiye erişim ve haberleşme özgürlüğünden bahsediyordu (Natale, 2014, s. 16). O günler Grillo'nun hareketinin İtalyan siyasi arenasında politik olarak büyüdüğü ve İtalyan kamuoyunda onay kazandığı günlerdi. Aynı zamanda hareket kendini 'siyasi' bir varlık olarak yapılandırmaya başlıyordu çünkü yerel seçimlere katılmadan bahsediliyordu (Franzosi vd., 2015, s. 110-111). Birçok yorumcu Cenevizli komedyenle alay etse ve girişimlerinin geçici karakterini vurgulasa da, hareket medyada yüksek görünürlük elde etmeyi başardı (Natale, 2014, s. 16). Hareketin başlangıçta küçümsendiğini ve göz ardı edildiğini söylemek hatalı bir değerlendirme olmaz. Aynı zamanda da Grillo'nun hareketin ilan edilmesinden önce de İtalyan halkı nazarında belirli bir potansiyelinin ve meşruiyetinin olduğu görülebilir.

2007'de Bologna'da düzenlenen ilk V-Günü, adayların parlamento için seçim sürecine ilişkin bir halk inisiyatifi yasası için imza toplanmasına görünürlük kazandırmayı amaçladı. Söz konusu yasa tasarısı için 8 Eylül 2007'de 350.000 imza toplandı. Bu yasa tasarısının detayları şu şekildedir: a) İtalyan hukuk sisteminin suçlu bulunduğu hiçbir İtalyan vatandaşı Parlamento'ya aday olamaz; b) Hiçbir İtalyan vatandaşı iki dönemden fazla parlamento'ya seçilemez (geçmişe dönük olarak geçerlidir); c) Milletvekili adayları tercihli oylama ile göreve seçilmelidir (Bordignon & Ceccarini, 2013, s. 430). 2008'de ikinci V-Günü'nün konusu, kitle iletişim araçlarının ve gazetelerin rolü ve yapısıyla ilgiliydi. M5S tarafından yürütülen diğer büyük kampanyalar, ulusal telekomünikasyon sağlayıcısı (Telekom) sorunu ve Torino ile Lyon arasında bir hızlı demiryolu hattının inşasına karşı çıkan *No TAV* hareketine verilen destekle ilgiliydi (Manucci & Amsler, 2018, s. 115). V-Günlerinin Beş Yıldız Hareketi için bir nevi kamuoyu yoklaması şeklinde geçtiği görülebilir. Bu gösterilerde hareketin kurucusu belirli sorunlara değinmiştir ve yerel protesto hareketlerine destek verilmiştir.

Hareket ilk kez 2009 ortalarında yerel seçimlere katıldı ve o yılın sonunda resmi olarak kuruldu (Bailo, 2015, s. 552). 'Onaylı vatandaş listeleri' birçok yerel seçimlerde kullanıldı. Burada amaç vatandaşların adayların belirlenmesi sürecine doğrudan katılımını sağlamak ve yerel seçim kampanyalarının tartışılmasına imkân tanımaktır. Grillo, o zamanlar hareketin yerel seçimlerdeki adayların desteklenmesi, koordinasyonu ve kontrolünden ('onaylanmasından') sorumluydu (Natale, 2014, s. 16). Grillo'nun adayların belirlenmesi ve seçim kampanyalarının yürütülmesinde mutlak yetki ve sorumluluk sahibi olduğu görülebilir.

Mart 2010'da yapılan bölgesel seçimlerde M5S, beş bölgede aday çıkardı, yaklaşık yarım milyon oy aldı ve oy oranı %1,77 idi (Natale & Ballatore, 2014, s. 108-109). İtalya'da Mart 2010'daki bölgesel seçimler, Grillo'nun liderlik ettiği siyaset karşıtı bir eğilimin ortaya çıkmasıyla öne çıkarıldı (Bosco & Verney, 2012, s. 131). Mayıs 2011'deki yerel seçimlerde hareket oy oranını %4,4'e yükseltti (Natale & Ballatore, 2014, s. 108-109). Bu seçimde yetmiş beş belediyede aday çıkardı ve Bologna'da %9,5 oranında önemli bir oy aldı. 2012 yerel seçimleri hareket için bir dönüm noktası oldu: M5S ortalama olarak yaklaşık %9 ve nüfusu 15.000'in üzerinde olan belediyelerde %10 oy aldı. Ekim 2012'de Sicilya'daki bölgesel seçimlerde oyların %15'ini alarak bölgede en çok oy alan parti oldu (Caruso, 2017, s. 587-588). 2012 yerel seçimleri, ulusal bir siyasi aktör olarak M5S için ilk siyasi sınavıydı: hareket, 1012 belediyenin 101'inde aday çıkardı (Salvati, 2018, s. 3). Birçok belediyede elde ettiği başarı sayesinde hareket, ilk kez (yerel) hükümetin bir parçası olmayı başardı. Kuzey İtalya'da nispeten büyük ve politik olarak

önemli ve sol eğilimli bir bölge olan Emilia Romagna'da Parma belediye başkanlığının kazanılması dikkat çekti (Bordignon & Ceccarini, 2014, s. 57). Parma'da M5S adayı, seçimin ikinci turunda oyların %60'ını alarak çarpıcı bir zafer kazandı (Bosco & Verney, 2012, s. 148). Böylece 'Beş Yıldızlı' İtalya'nın ilk başkenti Parma oldu. Bu süreçte ortaya çıkan seçim sonuçlarına göre M5S'nin siyasi bir güce dönüştüğü ve tedrici olarak seçmen tabanını genişlettiği ileri sürülebilir.

M5S'nin oy oranında en önemli (belki de beklenmedik) patlama Şubat 2013'teki genel seçimlerde gerçekleşti (Ceccarini & Bordignon, 2016, s. 135). Bu genel seçimle birlikte İtalya'da siyasal sistem iki partili sistemden üç partili sisteme evrildi (Salvati, 2018, s. 3). 24-25 Şubat 2013 tarihinde yapılan genel seçimlerde M5S, siyasetin ahlaki bir zemine oturtulması gerektiğini, doğrudan demokrasinin önemini vurguladı ve ülkede 2011'den beri uygulanan kemer sıkma tedbirlerine karşı çıktı (Franzosi vd., 2015, s. 111). M5S oyların %25,6'sını alarak ulusal siyaset sahnesine ilk çıkışında en büyük siyasi parti oldu (Ceccarini & Bordignon, 2016, s. 135). M5S daha önce ülke çapındaki seçimlere hiç katılmamıştı. Beş Yıldız Hareketi, ülke çapında bir seçimde ilk kez yarıştığında, Temsilciler Meclisinde en çok oy alan parti ve Senatoda ise ikinci parti oldu. Seçim çevrelerinin neredeyse yarısında (109 ilin 50'sinde) birinci partiydi ve ülkenin kuzeyinde, merkezinde ve güneyinde benzer oy oranları elde ederken gerçek anlamda ulusal bir tabana sahip tek partiydi. Diğer partiler daha çok bölgesel olarak yoğunlaşmıştı. M5S İtalyan seçim sistemi nedeniyle parlamentoda çoğunluğu elde edememesine karşın, aldığı oy oranı önemli bir başarıya işaret etmiştir (Conti & Memoli, 2015, s. 520-521). 945 üyeli İtalyan Parlamentosunda 163 M5S'li aday yerini aldı (Bordignon & Ceccarini, 2014, s. 55). Böylece M5S, İtalyan Parlamentosunda oldukça önemli bir siyasi oyuncu haline geldi.

M5S, sıfırdan %25'e çıkarak – yurtdışı oyları hariç tutulursa- ülkedeki birinci parti oldu ve her iki geleneksel kamptan da oy almayı başardı. Grillo'nun halk isyanını başlatmak için kullandığı üç aşamalı slogan -kahkaha, bilgi, siyasal eylem- şartıcı derecede etkili oldu. Grillo beden işçileri, küçük girişimciler, serbest meslek sahipleri, öğrenciler ve işsizlerden merkez sol veya merkez sağdan daha fazla oy aldı; merkez sağ sadece ev kadınları arasında, merkez sol ise emekliler ve beyaz yakalı işçiler arasında birinciydi (Anderson, 2014). Ekonomik kriz ve yerleşik partilere yönelik güven kaybı sayesinde, kendilerini belirli bir süreliğine siyasete aday olan sıradan insanlardan oluşan bir siyasi aktör olan M5S ve kendisini İtalyan siyasi elitlerine karşı sıradan insanların sözcüsü olarak sunan Grillo (Biancalana, 2020, s. 159), hareketin kuruluşundan dört yıl gibi kısa sayılabilecek bir süre içerisinde İtalya'da önemli bir siyasal güç oldu. Beş Yıldız Hareketi, 2013 genel seçimlerinin ardından İtalya'nın ana akım merkez sol partisi tarafından bir süre potansiyel bir koalisyon ortağı olarak görülse de, koalisyon görüşmelerini sistematik olarak sabote etti ve daha sonra, münhasıran sorumlu olmayacağı herhangi bir hükümeti desteklemeyeceğini açıkladı (Pasquino, 2014, s. 430). Böylece hareket bir nevi kendisini parlamentoda tecrit etti.

M5S, Şubat 2013 genel seçimlerinde meydana gelen ani seçim başarısının ardından bir kriz döneminden geçti. Bir dereceye kadar, kendi başarısının kurbanı oldu. Bu krizin nedenleri: büyüme hızının sözcülerini şaşırtması, siyasi profil, örgütsel yapıda yaşanan sıkıntılar, diğer siyasal aktörlerin yenilenme talepleri ve Grillo'nun anti-politik söylemlerini kendilerine mal etmeleridir (Bordignon & Ceccarini, 2016, s. 132). Bu süreçte bazı yerel temsilciler ile Grillo arasında gerilimler yaşandı. Ayrıca adaylar ve Grillo arasındaki anlaşmazlıklar hızlı ihraçlarla sonuçlanınca hareketin iç demokrasisine ilişkin endişeler arttı (Natale & Ballatore, 2014, s. 109). Bu sebeplerden ötürü M5S, 2014 Avrupa seçimlerine ve sonraki aylara denk gelen bir geri çekilme dönemi yaşadı. Diğer siyasi güçlerle diyalogdan kaçınarak parlamentoda hareketin kendisini izole etmesi; genel olarak siyasi rekabete duyarsızlığı, hareketin kendi içerisindeki gerilimler (Bordignon & Ceccarini, 2016, s. 132-133), M5S geçici bir olgu mu sorusunu akıllara getirdi. Mükemmel bir seçim sonucuna karşın hareketin örgütsel yapısı sıkıntılıydı, resmi bir hiyerarşi veya görev paylaşımı yoktu. Grillo'nun parti içindeki tüm görevleri üstlenmesi ve yapısal eksiklikler parlamentoya katılımı birlikte hala kendisini bir siyasi parti olarak tanımlanmayı reddeden hareketin popülist ve düzen karşıtı duruşunu sertleştirdi. Dolayısıyla bu yeni aşama, 'sokak ile seçimler' arasındaki kararsızlıkla geçildi (Franzosi vd., 2015, s. 111). Bu süreçte M5S, 2014 Avrupa Parlamentosu (AP) seçimlerinde oyların %21,2'sini alarak kısmi bir geri çekilme yaşadı (Biancalana, 2020, s. 159). Yine de AP'de Beş Yıldız Hareketi, 17 üyesiyle ilk defa uluslararası siyasi arenada yerini aldı (Salvati, 2018, s. 3).

Sol ile hükümet kurmayı reddeden, beş yıllık muhalefetin ardından ve 2014 Avrupa seçimlerinde kısmen geri çekildikten sonra M5S, 2018 seçimlerinde en büyük parti oldu (Biancalana, 2020, s. 159). M5S oylarını 2013 genel seçimlerine kıyasla 2 milyonun üzerinde artırmayı başardı ve oyların yaklaşık %32'sini aldı (Caiani, 2019, s. 236). Lig Partisi (eski ismi Kuzey Ligi- *Lega Nord*) ise oyların %17'sini aldı (Corso, 2019, s. 462). 2018 siyasi seçimlerinden kaynaklanan çıkmazı gidermek için M5S, diğer siyasi partilerle uzun süredir müzakerede bulunmama kararını bir kenara bırakarak koalisyona yeşil ışık yaktı ve Lig ile bir kabine kurmayı kabul etti. Siyasi uzlaşma şüphesini ortadan kaldırmak için iki taraf, düzenlemelerinin ana hatlarını belirleyen yasal bir sözleşmeye imza attılar. Bu belge, 'hükümet değişikliği için sözleşme' olarak adlandırıldı (Corso, 2019, s. 472). 2018 seçimleri hükümet alanına ilerleyen, Lig ile tuhaf bir koalisyon kuran ve sistem karşıtı olarak etiketlenen bir parti için bir dönüm noktası oldu (Salvati, 2018, s. 4).

Ancak 2019'un mayıs ayında gerçekleştirilen AP seçimlerinde iki siyasi güç arasındaki denge değişti; Lig Partisi oyların %34'ünü aldı (Corso, 2019, s. 462). Avrupa seçimleri ayrıca, 2018 genel seçimlerinde ulusal oyların %32'lik zirvesinden sonra, Avrupa seçimlerinde oyların %17'sini alan M5S, Demokratik Parti'nin (DP) (%22,7) arkasından üçüncü sırada yer aldı (Moschella & Rhodes, 2020, s. 117). Hareketin artan desteği, hükümete girme kararının ardından bu seçimlerde tersine döndü. 2018 genel seçim sonuçlarına kıyasla M5S, oylarının %15,3'ünü kaybederek ulusal düzeydeki seçimlerde en kötü performansını (%17,1) gösterdi (Biancalana, 2020, s. 159).

2009 yılında Grillo tarafından sanal âlemden kurulan ve örgütlenen Beş Yıldız Hareketi on yıldan az bir süre içerisinde en yüksek oyu alarak 2018 genel seçimlerinde birinci parti olmuştur. Kendisini geleneksel bir siyasal parti olarak görmeyen ve de "parti" olarak nitelemeyen bir hareketin karşı çıktığı sistemde hükümet ortağı olması hem şaşırtıcı hem de büyük bir başarı olarak değerlendirilebilir. İnişli çıkışlı bir grafik gösterse de İtalyan kamuoyundan belirli bir destek gördüğü ve farklı seçmen tabanlarından oy aldığı görülebilir. M5S, yerel bir hareketten ulusal bir harekete dönüşmüştür.

3. HAREKETİN DEMOKRASİ SÖYLEMİ

Doğrudan demokrasi, Grillo'nun bloğunun, aynı zamanda hareketin bloğunun, mesajlarının en merkezi unsurunu temsil ediyor. Doğrudan demokrasi konusu, gerçekten de M5S'nin söylemlerinin temel yapıtaşıdır (Manucci & Amsler, 2018, s. 123). Beş Yıldız Hareketi'nin fikirleri, en iyi şekilde temsili demokrasi karşıtı tutumuyla anlaşılır. Hareket geleneksel yapılara ve temsili demokrasinin kurumlarına karşı radikal bir duruşu temsil etmektedir. Bu duruş, temsili demokrasiye ve onun İtalya'daki ve dünyadaki diğer demokratik toplumlarda uygulanma biçimlerine karşı eleştirel bir tavrıdır. Bu görüşe göre, vatandaşlar ile siyasi iktidar arasında aracılık yapan temsili yapılar, vatandaşları siyasi iktidardan ayıran yapılardır. Gerçek demokrasi ancak bu tür yapıların yokluğunda var olabilir (Del Savio & Mameli, 2014). M5S, doğrudan halkla temas içinde olan katılımcı ve şeffaf bir siyaseti öne çıkarıyor (Stockman & Scalia, 2020, s. 605). Hareket esas olarak farklı bir demokrasi vizyonu ve farklı bir karar alma yöntemi ortaya koyuyor. Halkın iradesinin herhangi bir aracıya ihtiyaç duyulmadan yansımaları gerektiğine inanılıyor.

Hareket, hem devrimci solun hem de faşist sağın karşıtlıklarını yansıtan sıradan siyasetin ve siyasi partilerin eleştirisini benimsiyor. En önemlisi, M5S kendisini bir siyasi parti olarak tanımlamayı açıkça reddediyor ve gerçek demokrasiye ulaşmanın tüm siyasi partilerin sonunu gerektirdiğini iddia ediyor (Caruso, 2017, s. 586). M5S, herhangi bir ideolojik çağrışım yapmayı reddediyor ve geleneksel bölünmelerin modası geçmiş olduğunu düşünüyor. Grillo'ya ve hareketin aktivistlerine göre, M5S, siyaset yapmanın yeni bir yolunu, ne sağda ne de solda olmayan, dümdüz bir yol öneriyor (Mosca & Tronconi, 2019, s. 13). Grillo'nun ifadesiyle geleneksel partiler 'yaşayan ölümler'dir (Natale & Ballatore, 2014, s. 115) ve bu 'yaşayan ölümler' vatandaşlara kulak vermemekte (Ivaldi vd., 2017, s. 16) ve halkın taleplerine duyarsız kalmaktadır. Bu nedenle geleneksel siyasal partilerin miadının dolduğu ileri sürülüyor.

Hem Grillo'nun röportajlarında hem de hareketin manifestolarında temsili demokrasi, onun örgütlenme biçimi olan siyasi partiler ve İtalyan siyasi sınıfı eleştirilerin odağındadır: Parlamento artık vatandaşları temsil etmiyor. Partiler kendilerini halk iradesinin yerine koymuş, halkın kontrolünden ve yargısından kurtulmuşlardır (Vittori, 2017, s. 153). Siyasi seçkinler, ortadan kaldırılması gereken bir 'kast' olarak algılanır ve bu nedenle M5S'nin kast karşıtı olduğu düşünülür (Del Savio & Mameli, 2014). Grillo, İtalya'da halk arasında yaygın olan siyaset karşıtı duyarlılığın ana yorumcularından biri (Bordignon & Ceccarini, 2013, s. 434) olarak görülebilir. 2013 seçim kampanyası sırasında yayınlanan bir gönderide Grillo, politikacılar ve gazeteciler arasında şöyle bir bağlantı kurdu: Partiler devleti işgal etti. Onu sattılar. Şimdi kontrol ettikleri gazeteler ve televizyonlar sayesinde kendilerini vatanın kurtarıcısı olarak sunuyorlar. Hâlbuki onlar devleti soyup kendi çıkarları için kullanan insanlar (Mosca & Tronconi, 2019, s. 10). Bütün bir siyasi sınıf kendine hizmet eden bir yapı olarak görülür. Halkın 'dürüst' temsilcileri ile 'yozlaşmış' politikacılar arasındaki çatışmada, hareket halkın yanında durarak siyasi elitleri eleştirir. Grillo, birçok 'siyasi bildirisinden' birinde, yolsuzluğun İtalya'yı kemiren ve dürüst insanların hayatını imkânsız hale getiren bir kanser (Bickerton & Accetti, 2018, s. 136) olduğunu vurgulamıştır. Ülkede siyasal partilere ve siyasi sınıfa karşı hissedilen yaygın güvensizliğin ve hatta öfkenin hareketin ve Grillo'nun söylemlerine yansıdığı görülebilir. Bu nedenle de geleneksel partilere ve siyasi sınıfa karşı çıkılmaktadır. Toplum ve siyaset arasındaki ilişkide bir dönüşüm ve değişim hedeflenmektedir.

Temsili demokrasi ve siyasal partilere itirazın yanı sıra M5S'nin siyasi mesajının bir diğer unsuru siyasi kariyerizme karşı duruşudur (Caruso, 2017, s. 588). Hareket, milletvekillerinin profesyonel politikacılar olması gerektiği fikrini reddediyor. Kurumlarda geçici olarak görev yapması gerekenlerin sıradan vatandaşlar olmasını gerektiğini iddia ediyor. Siyasette, yeni başlayanlar olmalıdır. Siyasi deneyimlerinin olmaması bir dezavantaj olarak görülüyor. Bilakis siyasi deneyimlerinin olmaması avantaj olarak kabul ediliyor ve ahlaklı ve iktidar devrelerine yabancı olduklarının bir kanıtı olarak algılanıyor (Bordignon & Ceccarini, 2015, s. 258). M5S bu duruşunu milletvekili adaylık süreçlerine de yansıtmıştır. 2013 genel seçimleri sonrası yapılan bir çalışmaya göre,

parlamento döneminin başında, M5S parlamenterlerinin siyaset deneyimi ya çok azdı ya da hiç yoktu. 163 M5S parlamenterinden (109 milletvekili ve 54 senatör) hiçbiri daha önce mecliste görev almamıştı ve bunların %86'sı M5S'ye katılmadan önce herhangi bir siyasi faaliyette bulunmamıştı. Parlamenterlerin deneyimsizliği bir dezavantaj olarak algılanmıyordu. Aksine, parlamentoda yeni olmak, İtalyan siyasetinin uzun süren yozlaşma sürecinden sorumlu olmamak anlamına geliyordu (Farinelli & Massetti, 2015, s. 218).

Hareket, listelerinden seçilmiş üyelerin siyasetin bir kariyer değil, bir kamusal hizmet biçimi olduğu görüşüne uygun şekilde hareket etmelerini sağlamak amacıyla uymaları zorunlu olan bir dizi davranış kuralları belirlemiştir. Davranış kurallarına göre, parlamenterlerin partinin YouTube kanalında yayınlanan videolar aracılığıyla günlük olarak kendi tercihlerini savunmaları; 5.000 Euro'yu aşan herhangi bir ücreti devlete iade etmeleri; parlamento faaliyetlerini finanse etmek için yaptıkları harcamaları gösteren aylık raporları çevrim içi olarak yayımlamaları; herhangi bir suçtan hüküm giymişlerse istifa etmeleri (Bordignon & Ceccarini, 2015, s. 258); çevrim içi oylamalarla kendilerini periyodik olarak seçmenlerin değerlendirmesine tabi tutmaları; ve vatandaşlarla ilişkilerde maksimum derecede şeffaflık göstermeleri (Bordignon & Ceccarini, 2013, s. 435-436) gerekir. M5S davranış kuralları ayrıca parlamenterlerin maksimum iki dönem seçilebilmesini öngörür (Farinelli & Massetti, 2015, s. 218). Aynı şekilde meclis grubu içindeki belirli makamlar periyodik olarak değiştirilir. Diğer partilerin temsilcileriyle yapılan toplantılar çevrim içi olarak canlı yayınlanır. Ayrıca meslektaşlarına verilen 'Onurlu' unvanını kullanmaktan kaçınmalı ve birbirlerine 'Sözcü' veya 'Vatandaş' olarak hitap etmelidirler (Ceccarini & Bordignon, 2016, s. 136). Aynı zamanda hareket, parlamento üyelerinin maaşlarında %50 kesinti uygular (Vittori, 2017, s. 154) ve bu kesintiler ile küçük ve orta büyüklükteki işletmelere mikro krediler verilir (Mosca & Tronconi, 2019, s. 15). M5S, siyasi partilerin kamu finansmanı çerçevesinde kendisine tahsis edilen 42 milyon Euro'dan vazgeçme kararına da büyük önem atfeder (Vittori, 2017, s. 154). Bu uygulamalar bütününün parti içindeki siyasi kariyerizmi ve oligarşik eğilimleri engellemesi ve aynı zamanda demokratik süreçlerin şeffaf bir şekilde yürütülmesi hedeflenir.

Beş Yıldız Hareketi sistemin demokratikleştirilmesi adına siyasal partilere ve parlamenterlere önemli görev ve yükümlülükler yüklerken, bu hususta vatandaşlara da sorumluluklar yüklemektedir. M5S, aktif yurttaş, 'devlete dönüşen' yurttaş fikrini benimser. Doğrudan demokrasi ve denetim ilkeleri vurgulanır. İktidardakilerin vatandaşlarca denetlenmesi beklenir ve vatandaşlara M5S'nin karar alma süreçlerine çevrim içi katılmaları sağlanır (Bordignon & Ceccarini, 2014, s. 55). M5S seçmenlerden parti amblemlerine oy vermelerini değil, aktivist olmalarını ister (Caruso, 2017, s. 589). Partinin bir parçası olarak yönetim ve karar mekanizmalarına katılımları beklenir. Böylece vatandaşlar herhangi bir aracıya ihtiyaç duymaksızın bizzat yönetim süreçlerine dâhil olabileceklerdir.

İtalyan hukukunda en az 500.000 imza toplandıktan sonra ve sadece mevcut yasaların yürürlükten kaldırılması için referandum yapılabilir. İtalyan vatandaşları 50.000 imza toplayarak yeni yasalar için önerilerde bulunabilirler, ancak parlamentonun bu tür önerileri reddedebileceği veya görmezden gelebileceği mekanizmalar vardır ve bu tür mekanizmalar sıklıkla kullanılır. Her halükârda kanun yazılması ve onaylanması tamamen parlamentonun elindedir. Parlamento nihai yasama organıdır. M5S ise birkaç kez parlamento tarafından alınan birçok kararın halkın katılımıyla alınması gerektiğini savunur (Del Savio & Mameli, 2014). Temsili demokrasinin doğrudan demokrasinin unsurlarıyla birleştirilmesi gerektiğine inanılır. Bu doğrultuda M5S, referandumlarda yeter sayının kaldırılması, kanun teklifleri için referanduma izin verilmesi ve parlamentonun en azından vatandaşların inisiyatifleriyle önerilen herhangi bir yasa önerisini tartışmasını zorunlu kılmak (Caruso, 2017, s. 588) gibi vatandaşların siyasa yapım sürecine katılımını arttırmayı hedefleyen önerilerde bulunmuştur.

M5S demokrasiyi daha iyi işler hale getirmek için araçlar geliştirdiğini iddia ediyor. Örneğin M5S'nin etkili bir sloganı, demokratik ilke ve değerlere bağlılığı ifade ettiği düşünülen 'Herkes bir değerdir' ifadesidir (Bickerton & Accetti, 2018, s. 134). Hareket bu değerlerin siyaset yapma süreçlerine katılımını zenginleştirerek bir siyasi vizyon ortaya koyduğuna inanır. Böylelikle vatandaşların siyasa yapım sürecine katılabilmeleri, alınan kararları denetleyebilmeleri ve gerektiğinde alınan kararlara itiraz edebilmeleri hedeflenir.

4. HAREKETİN LİDERİ

Beş Yıldız Hareketi, çağdaş Avrupa'daki ilginç siyasi fenomenlerden biridir. Bu popülist düzen karşıtı parti, 2009 yılında ünlü bir komedyen, aktivist ve blog yazarı Beppe Grillo tarafından kuruldu (Franzosi vd., 2015, s. 109-110). Mart 2018 seçimlerine kadar, parti resmen tanınmış İtalyan komedyen Grillo tarafından yönetiliyordu (Stockman & Scalia, 2020, s. 603). M5S'nin başarısının kaynağının neredeyse tamamen, sahne performanslarını muhalifleri küçümsemek için kullanan ve politik, dini veya kurumsal yönetici sınıfın 'çürümüşlüğü' ön plana çıkaran Grillo'nun karizmatik liderliğinden geldiği düşünülür (Hawes, 2017, s. 140). Bu noktada hareketin tarihçesi ile Grillo'nun yaşam öyküsü kesişmektedir. Aslında Grillo'nun yaşam öyküsünü anlamak hareketi daha net algılamamıza yardımcı olabilir çünkü Grillo'nun mücadelesi aynı zamanda hareketin mücadelesidir; onun siyaset kurumuna ve siyaset kurumu ile iş birliği içinde olduğunu düşündüğü ana akım medyaya karşı savaşı aynı zamanda

hareketin savaşıdır. Kendisinin siyasilerin telkinleri ile devlet televizyonundan kovulması ve sonrasında ana akım medyada kendisine uygulanan ambargo hem hareketin hem de Grillo'nun mücadelesini tanımlar.

1948 doğumlu olan Grillo'nun kariyeri karmaşık bir yol izledi; İtalyan televizyonunda komedyen ve şovmen olarak başladıktan sonra tiyatrolarda aktivist ve kampanya yürütücüsü, Web 2.0 siyasi iletişimcisi ve nihayet tam teşekküllü bir siyasi lider oldu. Aslen Cenevizli (Kuzey İtalya'da) olan Grillo (Natale & Ballatore, 2014, s. 107), 1970'lerin sonunda zaten popülerdi, ancak 1980'lerin ikinci yarısında yüksek izlenme oranları, Grillo'yu ulusal bir televizyon figürü haline getirdi. Ancak birçok komedyen arkadaşının aksine Grillo, gücün göz kamaştırıcı cazibesinden etkilenmemiş ya da tehditkâr etkisinden korkmuş görünmüyordu. Yıllar boyunca, elitlere asla boğun eğmedi. Onun hicvi, görünürde sonuçlardan korkmadan, önde gelen İtalyan politikacıların ve büyük şirketlerin yozlaşmış uygulamalarının derinliklerine indi. Yıllarca komedi skeçleri, kabul edilen siyasi hiciv sınırlarını zorladı (Navarria, 2019, s. 168). Grillo'nun mizahı giderek açıkça politik ve düzen karşıtı bir hal aldı ve onu politik olarak evcilleştirilmiş RAI'de (İtalyan devlet televizyonu) garip bir varlık haline getirdi. 1986'daki bir *prime time* şovu sırasında Grillo, İtalyan Sosyalist Partisi'nin (o sırada hükümette olan) liderlerinin hırsız olduğunu iddia eden bir şaka yaptı. Bu durum RAI yönetiminde panik yarattı ve derhal görevden alınmasına yol açtı (Natale & Ballatore, 2014, s. 107).

Bu performansın ardından Grillo'nun TV görünümü daha nadir hale geldi ve sonunda politikacıların ve reklamcılarının ona karşı artan baskısı, Grillo'yu gayri resmi bir TV sürgününe mahkûm etti. 1980'lerin sonunda, komedyen artık ana akım medyada hoş karşılanmıyordu. Görünüşe göre Grillo bu durumdan pişmanlık duymadı ve maddi anlamda zorluk çekmeden yoluna devam etti. İtalya'yı kuzeyden güneye dolaşmaya başladı, hem çok kazançlı *stand-up* gösterileri gerçekleştirdi hem de uzun yıllar tiyatrolarda, spor sahalarında ve meydanlarda canlı performansları sırasında halkla özel bir bağ geliştirdi. Sonra 16 Ocak 2005'te kendi adaşı web sitesi beppegrillo.it üzerinden blog yazmaya başladı (Navarria, 2019, s. 169). Kamu televizyonundan dışlanan komedyen ve sunucu, giderek başarılı bir blogçu ve 'vaiz' olmasına yol açan bir başkalaşım geçirdi. Yaygın olarak popüler olan gösterilerinde eğlence kamu yararı ve 'ortak yarar' konularında seferberlik ve kınama kampanyalarıyla harmanlandı (Ceccarini & Bordignon, 2016, s. 134). 1990'larda onun polemik konuları, İtalyan seçkinlerinin yolsuzluğu, ekoloji, küreselleşme, finansal spekülasyon ve tüketimcilik olmak üzere ulusal ve küresel temaları içeriyordu (Natale & Ballatore, 2014, s.107). Güçlü bir çevreci oyuncu kadrosuyla monologlar için tiyatrolara ve meydanlara giderek daha fazla indi ve kaba küfür ve keskin zekânın bir kombinasyonu ile dönemin sayısız skandalını hicvetti (Anderson, 2014).

Çok gevşek şekilde örgütlenmiş bir partiye dönüşen (Font vd., 2019, s. 10) hareketin kökü, Grillo'nun blogunun katlanarak artan başarısına dayanmaktadır. Blog kullanıcıları, tartışmayı blogtan halka açık toplantılara taşıyarak örgütlenmeye başladılar; bu buluşmalar blogun başarısından yararlanmanın ve siyasi görünürlük kazanmanın ilk adımıydı (Bailo, 2015, s. 552). Blogu ziyaret eden ve yazılarını okuyan insanlar Grillo'da iktidara doğruyu söyleyen, çağdaş İtalyan siyasetindeki demokrasi açığını hararetle bir şekilde eleştiren, temsil edilmeyenleri temsil etmeye ve meselelere ışık tutmaya istekli birini gördüler (Navarria, 2019, s. 169).

Kaba, günlük bir dilin kullanılması, sokaktaki insanla uyum içinde olduğunu vurgular. Bu nedenle Grillo aynı zamanda 'halkın' bir parçası, yeni bir 'din'in gurusu ve vaizidir. Ama aynı zamanda büyük bir ifşacıdır. Grillo, gerçekleri sunar, kamu yararına 'vakaları' yeniden kurgular ve genellikle uzmanların desteğinden yararlanarak bilimsel teorileri ortaya koyar. Ancak bu bilgi, çözümlerin kavranabilir görünmesini sağlayan basit bir dille verilir (Bordignon & Ceccarini, 2013, s. 437). Grillo, hareketin kimliğini şekillendirmek için dilini, bedenini ve geçmişini (siyasete yabancı olması ve ana akım medyadan dışlanması) kullanmakta (açık veya örtülü olarak) tereddüt etmeyen bir liderdir. Liderin kendisinin ve dolayısıyla partisinin diğer siyasi aktörlerden uzaklığının altını çizen bu kişisel niteliklerdir (Bordignon & Ceccarini, 2014, s. 62). Grillo'nun yaşam öyküsü, konuşmalarında doğrudan veya dolaylı olarak her zaman mevcuttur. Amaç onun düzene ve statükoya yabancılığının altını çizmektir. İktidarlar tarafından reddedilmesi, medyadan dışlanması ve bu nedenle kariyerini yeniden düzenlemek zorunda kalması... Dolayısıyla, dışlanma ve küçümsenmeye Grillo'nun dostları da maruz kalmaktadır (Bordignon & Ceccarini, 2013, s. 437). Böylelikle İtalyan halkı ve Grillo arasında bir bağ oluşmuştur. Mevcut yozlaşmış İtalyan siyasal sınıfından gelmemesi ve ana akım medyanın kendisine uyguladığı ambargonun Grillo'nun halk nezdinde itibarını arttırdığı söylenebilir. Bu iki unsurun hareketin ideolojisinin de bir parçası olduğu görülebilir.

Grillo'nun yerleşik itibarı blogun başlangıçtaki başarısının anahtarı olsa da, siyasi çekiciliğinin hızla genişlemesi, diğer iki önemli faktör sayesinde büyük ölçüde kolaylaştı: bir danışmanlık firmasının desteği ve ülkede internet ağının genişlemesi. Önde gelen İtalyan halkla ilişkiler ve erken dönem web danışmanlığı şirketi olan *Casaleggio Associati* ve kurucusu, merhum Gianroberto Casaleggio, Grillo'nun internet ısrarının en başından beri arkasındaydı. Komedyenin internet deneyimi yoktu. Casaleggio'nun yeni teknolojilere karşı tutumu kökten farklıydı, internetin ilk uygulayıcılarından biriydi ve internetin dünyayı bir siber ütopyada yeniden şekillendirme gücüne güçlü bir şekilde inanıyordu. Grillo ile tanıştığında Casaleggio, komedyenin popülaritesi ve internetin İtalyan ana akım medyasının bilgi dağıtımını üzerindeki tarihsel tekeline aşarak izleyicilere ulaşma yeteneğiyle, sınırın gökyüzü olduğunu hemen fark etti. İddiaya göre, Casaleggio'nun Grillo'nun performanslarının daha fazla

DVD'sini satmak gibi sıradan bir amacı vardı ancak deney hızla orijinal sınırlarının dışına çıktı. 2005 yılı Casaleggio ve Grillo'ya interneti sadece ticari bir araç olarak değil, onu daha çok tamamen işlevsel ve alternatif bir kamusal alan olarak kullanmanın zamanının geldiğinin sinyalini verdi (Navarria, 2019, s. 170-171). Ana akım medyadan dışlanan Grillo, Casaleggio'nun yardımıyla interneti keşfettiği söylenebilir. İnternet hareketine kamusal söylemi geleneksel kanalların dışında etkilene fırsatı sağlamıştır. Grillo'nun kendi hikâyesi hareketin hikâyesiyle kesişmektedir. 2018 yılına kadar hareketi bilfiil yöneten Grillo'nun ana akım medyadan siyaset kurumunun baskısıyla dışlanması, hareketin İtalyan siyasi sınıfına karşı mücadelesini ve interneti ve çevrim içi uygulamaları benimsemesinde etkili olduğu iddia edilebilir.

5. HAREKETİN ÖRGÜTSEL YAPISI

M5S, geleneksel İtalyan siyasi iletişim kanallarının dışında gelişen bir taban hareketidir (Del Savio ve Mameli, 2014). Bu yeni siyasi örgüt fikirleri, örgütlenmesi ve sıradan vatandaşlarla kurduğu ilişki biçimi açısından geleneksel partilere göre farklı bir profile sahiptir (Natale, 2014, s. 17). M5S'yi ilginç kılan onun örgütsel yapısının özgünlüğüdür (Bordignon & Ceccarini, 2016, s. 132). Tüzüğü'nün 4. maddesine göre, Beş Yıldız Hareketi, yurttaşların özgür bir derneğidir. Bir siyasi parti değildir ve gelecekte de öyle olmak istemez. Sağ veya sol ideolojileri yoktur, fikirleri vardır. Parti bağları dışında liderlik ve temsilin arbuluculuğu olmaksızın, normalde birkaç kişiye atfedilen yönetici ve yönlendirici rolü tüm vatandaşlara vererek verimli ve etkili bir fikir alışverişini ve demokratik bir karşılaştırma yapılmasını ister (Lanzone, 2014, s. 67). Grillo, hareketinin sadece kurucusu ve lideri değil; aynı zamanda partinin adı ve ambleminin kullanım hakkına sahip tek kişidir (Lanzone, 2014, s. 71).

M5S resmi olarak 2009'da ulusal düzeyde bir siyasi aktör olarak ortaya çıktı, ancak tarihi en az 2005'e kadar uzanır. 2005 yılında uzun süredir bir dizi siyasi ve toplumsal sorunu önceleyen Grillo, daha sonra hareketin örgütsel çekirdeğini oluşturacak kişisel bloğunu oluşturmuştur (Biancalana, 2020, s. 156). <http://www.beppegrillo.it> tek bir kişinin, Grillo'nun bakış açısını temsil ettiği düşünülebilir, ancak Grillo hareketin megafonu, kurucusu, garantörü ve siyasi lideridir (Manucci & Amsler, 2018, s. 119). Grillo'nun bloğu hareketin resmi organı olarak kabul edilir. Hareketin kuruluşundan çok önce başlatılan, M5S ile ilgili tüm kararların (muhaliflerin ihraç edilmesi, temsili organlarının oluşturulması vb.) herhangi bir resmi prosedür veya fiziksel toplantı olmaksızın alınmasına ve başka herhangi bir yazılı şekle sahip olmaksızın alındığı tek yerdir. Blog, kuruluşundan bu yana hareketin kültürel çevresine yakın insanların sık sık yazılı müdahalelerde bulunduğu bir alandır. Bununla birlikte, zamanla kişisel bir blogtan (Grillo'nun bloğu, www.beppegrillo.it) hareketin resmi organına (yıldızların bloğu, www.ilblogdellestelle.it) dönüşmüştür, burada seçilmiş temsilcilerin müdahalelerinin giderek daha fazla ilgi ve görünürlük kazandığı yere dönüşmüştür (Mosca & Tronconi, 2019, s. 7). Blog, hareket adaylarının tanıtımı ve tartışılmasının yanı sıra dâhili danışma, müzakere, karar ve seçim süreci için tek forumdur (Caruso, 2017, s. 587). M5S'nin ulusal, bölgesel veya yerel düzeyde faaliyetlerini koordine etmek veya kararlar almak için hiçbir fiziksel ortamı yoktur (Caruso, 2017, s. 590). M5S, geleneksel medyadan vazgeçerek neredeyse yalnızca çevrim içi bir araçla iletişim kuran ve parlamenter rolüne sahip bir partinin nadir bir örneğini oluşturur (Manucci & Amsler, 2018, s. 119). Zamanla [beppegrillo.it](http://www.beppegrillo.it) kişisel bir blogtan hareketin/partinin örgütsel yapısının en önemli unsur haline gelmiştir.

[Beppegrillo.it](http://www.beppegrillo.it) dünyanın en etkili blogları arasında gösterilir. *The Guardian*'a göre, 2008 yılında en etkili 50 blog arasında 9. sırada yer aldı (Aldred vd., 2008). Bloğun İtalyanca, İngilizce ve Japonca dil seçenekleri bulunmaktadır. Blog, hareketin “resmi karargâhı” ve resmi iletişim organı olarak işlev görmektedir (Del Savio & Mameli, 2014). M5S ile iletişim yalnızca e-posta yoluyla gerçekleşir ve her türlü iletişimin çevrim içi olarak gerçekleşmesi gerekir (Caruso, 2017, s. 587). [Beppegrillo.it](http://www.beppegrillo.it), Grillo'nun popülaritesi ile Casaleggio'nun etkin web pazarlamacılığı arasındaki sinerjiden yararlandı. Casaleggio'nun web şirketi (*Casaleggio Associati*) gösterileri, kitapları ve en çok satan gösterileri de dâhil olmak üzere yönetimin çoğunu üstlendi. Bilim adamları, gazeteciler, blogçular ve sıradan vatandaşlarla çevresel ve politik konular hakkında ilgi çekici gönderiler ve video röportajlar yoğun ilgi gördü ve bloğun yorumlarında tartışmalara neden oldu (Natale & Ballatore, 2014, s. 108).

Blog üzerinden başlayan siyasal aktivizm (Salvati, 2018, s. 3) partinin bel kemiğini oluşturan yerel *meetuplar* (Del Savio ve Mameli, 2014) aracılığıyla meydanlara taşınmıştır. Hareket, bir nevi *franchise* modeli uygulayarak yüzlerce kendi kendine organize olan yerel *meetuplar* etrafında şekillendi (Natale & Ballatore, 2014, s. 108). Grillo'nun kampanya yürüttüğü konularla (çoğunlukla çevrenin savunulması ve yolsuzlukla mücadele) ilgili vatandaşlar, [meetup.com](http://www.meetup.com) platformunu kullanarak yerel gruplar halinde örgütlenmeye çağırıldı. Genellikle daha önce herhangi bir siyasi bağı olmayan insanlar, yalnızca Grillo'nun taleplerine açık olmaları nedeniyle birkaç İtalyan şehrinde bir araya geldi. Aynı şekilde, birkaç yerde ortaya çıkan hareket, Grillo'nun vurguladığı konularda kampanya yürüten yerel toplumsal hareketlerle bağlantı kurdu. İlk aşamada M5S yerel protesto hareketlerinin sorunlarını üstlenerek ilgili konulardaki seçmen desteğini arkasına aldı. Yerel aktivistler ile M5S'nin seçilmiş temsilcilerinin biyografilerinin benzerliği (Biancalana, 2020, s. 156) bu nedenle şaşırtıcı değildir. Beş Yıldız Hareketi'nin bir nevi çatı örgüt gibi hareket ettiği ve spesifik konulara eğilen protesto hareketleriyle iş birliği içerisinde olduğu anlaşılabilir. Yerel *meetupların* çevrim içinde oluşan birlikteliklerin çevrim dışına sırayet etmesini kolaylaştırdığı görülebilir.

Grillo'nun *meetup* grupları, ülke çapında şehirden şehre yayılan, tümü bloğun gönderilerini tartışan ve ülkenin siyasetini ve geleceğini şekillendirmek için aşağıdan yukarıya bir yaklaşımı destekleyen, hızla büyüyen bir taban ağının bel kemiği haline geldi. 2009 yılının ortalarında, Beş Yıldız Hareketi'nin resmi olarak açıklanmasından birkaç ay önce, 'Beppe Grillo'nun Dostları' *meetup.com* grup kategorisinin üyeleri 2007'de 20.000'den 77.000'in üzerine çıktı. 17 farklı ülkede 325 şehirde örgütlendiler. Bu süre zarfında gruplar düzenli olarak bir araya geldi ve 17.000'den fazla toplantı düzenledi. O zamanlar Grillo, mümkün olduğunca toplantılara bizzat ya da görüntülü olarak katılırdı (Navarria, 2019, s. 176-177). Bu vatandaş buluşmalarının yerel düzeyde seferberliği ve katılımı arttırdığı görülebilir. *Meetup* gibi çevrim içi araçların hareketin örgütsel yapısında önemli bir rol üstlendiği görülmektedir. Yerel sorunlar bu tür platformlar aracılığıyla daha görünür olmaktadır ve siyasal katılım artmaktadır.

Hareket içerisinde yerel buluşmalar resmi olarak tanınmaz. 2015 yılında Grillo'nun bloğunda yayınlanan tüm buluşmalara yönelik resmi bir mektupta, bunların M5S'nin organları olmadığı, logosunu kullanamayacağı, hareket adına duyuru yapamayacakları, hareketin kararlarını etkilemeyi amaçlayamayacakları ve tematik, bölgesel veya ulusal meclislerde bir araya gelemeyecekleri duyuruldu. Yani buluşmalar partinin yerel organları olarak dahi tanınmamakta ve hâkimiyetleri yerel konulardaki kampanyalarla sınırlı kalmaktadır. Buluşmalar bu kurallara uymadığında, bölgelerindeki seçilmiş milletvekilleri ve hareketin merkez kurmayları tarafından reddedilir, hatta M5S sembolünü ve adını kullanmaları engellenir (Caruso, 2017, s. 590). Esasen, yerel gruplar tarafından sembolün siyasi ve seçim için kullanımına izin verme veya kullanımını reddetme, sürdürme veya geri çekme gücü liderin elinde yoğunlaşmıştır ve hareket militanlarını ve seçilmiş üyelerini hareketten ihraç etme yetkisine sahiptir (Bordignon & Ceccarini, 2013, s. 438). Yatay unsurların özerkliğinin sonsuz olmadığı ve bu özerkliğin dikey unsurla frenlendiği ifade edilebilir.

Örgütsel dönüşümle ilgili olarak, M5S başlangıçta sadece liderinden, seçilmiş temsilcilerinden ve çevrim içi platform aracılığıyla kaydolun sıradan üyelere oluşuyordu. Herhangi bir aracı yapının yokluğu, internet tarafından gideriliyordu. Zamanla hareketin organizasyonu daha karmaşık hale geldi, kurumsallaşmaya başladı ve 'parti benzeri' bir organizasyona benzedi, ancak biri yoğun bir şekilde merkezi kaldı. İletişim açısından da önemli değişiklikler oldu. Ortaya çıkışından 2014 yılına kadar Grillo, hareketin tek tanınmış temsilcisi olarak kaldı fakat aynı zamanda M5S, başlangıçta her türlü kişiselleşmeye karşıydı. Bununla birlikte, zaman içinde meclis temsilcileri görünürlük kazandı (Biancalana, 2020, s. 159-160). Siyasi tartışma programlarına katılan milletvekillerinin rutin olarak cezalandırılması uygulaması zamanla yumuşatıldı. Geçmişte bu yasağa uymayan parti üyeleri ihraç edildi. Sonraları Luigi Di Maio, Vito Crimi, Alessandro Di Battista, Nicola Morra, Giulia Sarti ve Paola Taverna gibi isimler özgürce *talk showlara* katılabilirler (Bordignon & Ceccarini, 2015, s. 464). Hareket bu noktada normalleşiyor ve ana akım medya da M5S daha fazla görünürlük kazanıyordu.

Davranış kuralları, parlamento gruplarından gelen tüm iletişimleri 'profesyonel ve koordineli bir şekilde' yönetmekten sorumlu iki organın (biri Temsilciler Meclisi için ve diğeri Senato için) oluşturulmasına ilişkin özel kurallar da içerir. 'İletişim grubu' üyeleri milletvekili değildir. Doğrudan Casaleggio'nun web şirketi tarafından işe alınır (ancak harcamaları meclis grubunun mali kaynaklarından ödenir) ve bu nedenle, M5S tarafından parlamenterlere dayatılan davranış kurallarına veya süre sınırlarına uymaları gerekmez. İletişim grubunun oluşturulmasından bu yana, bazı M5S parlamenterleri, bu grubun rolü ve işlevleri hakkında ciddi endişelerini dile getirdiler. İletişim grubunun yalnızca hareketin liderliğine karşı sorumlu olduğundan, bütçelerinin önemli bir bölümünü kullandığından (yalnızca 2014'te 1 milyon Euro'dan fazla) ve gönderilerinin bazen saldırgan olduğundan şikâyet ettiler (örneğin Temsilciler Meclis Başkanı Laura Boldrini'ye karşı yapılan yorumlar cinsiyetçi olarak kınandı) (Farinelli & Massetti, 2015, s. 218).

M5S'nin organizasyon yapısı şu şekilde özetlenebilir: Merkez ofisteki parti, *Casaleggio Associati'de* yerleşik bir teknisyen kadrosunun çalışmasıyla desteklenen Grillo ve Casaleggio'yu içerir. Sahadaki parti, esas olarak yerel buluşmalardan oluşur, ancak bunlar partinin organları olarak kabul edilemez. Partinin 158.000 üyesi ve 1.200 aktif *meetups* grubu vardır. Parti, yüzlerce belediye ve bölge meclis üyesinden, on sekiz belediye başkanından, 126 milletvekilinden ve on sekiz AP üyesinden oluşur (Caruso, 2017, s. 600).

M5S, örgütsel yapısı görünüşte birbiri ile çelişkili karakteristik özellikler göstermektedir. Organizasyonu son derece yataydır: açık ve merkezi olmayan, hiyerarşi karşıtı ve lidersiz. Hareketin aktivistleri tarafından hem geleneksel (kitle) partilerin piramit yapısından hem de İtalya'da ve diğer ülkelerde ortaya çıkan çeşitli kişisel veya kişiselleştirilmiş parti türlerinden farkını ortaya koymak için kullandıkları slogan, 'Her bir kişi bir değerdir!'. Hareketin kurucusunun kendisi her zaman lider olduğunu inkâr etti, hareketin 'garantörü' veya 'megafonu' etiketini tercih etti ve hiçbir zaman seçimlerde aday olmadı. Bu görünüşte zayıf ve akışkan düzenin arkasında hiyerarşik güçlü bir örgütsel yapı vardı. Partinin genel merkezi fiziksel bir alandan ziyade Grillo'nun bloğudur. Aynı zamanda hareketin kurucusu ve Beş Yıldız markasının meşru sahibidir: partinin sembolünün kullanımına izin verme veya kullanmama konusunda münhasır hakka sahip olması, bugün hala hareketin en önemli eylemleri üzerinde lider olmayan birinin hareket üzerinde kullandığı toplam kontrolün en açık işaretini temsil etmektedir. Grillo'nun her an kimin 'içeride' ve kimin 'dışarıda' kalacağına karar vermesine imkân tanır. Aynı zamanda

hareket, merkez komitesinde yerleşik bir iletişim ajansı ile oldukça profesyonel bir örgütsel çekirdeğe sahiptir (Ceccarini & Bordignon, 2016, s. 134-135). Gerçek karar verme- hayati kararlar - tartışmaya açık olmayan bir yönetim ekibi (Grillo ve *Casaleggio Associati*) tarafından gerçekleştirilir (Caruso, 2017, s. 597). Partiye üyelik konusu özel bir şirket olan *Casaleggio Associati* tarafından takip edilir. Ayrıca geleneksel partilerde dâhili olarak yönetilen partinin siyasi kültürünü ve programını geliştirme, örgütsel karar alma ve uygulama, bağlayıcı iç kurallar ve düzenlemeler koyma, personel seçimi ve muhasebe işlevleri aynı şekilde *Casaleggio Associati* personeli tarafından yürütülür (Caruso, 2017, s. 599). Aktivistlerin ve *meetupların* belirli bir dereceye kadar özerkliğe sahip olmasına karşın kritik kararların ve fonksiyonların Grillo ve web şirketi tarafından yerine getirildiği anlaşılmaktadır.

6. HAREKETİN İNTERNET VE DİJİTAL MEDYA KULLANIMI

M5S'nin popülist, aracısız halk egemenliği fikrine yaklaşımı, doğrudan demokrasi için çevrim içi araçların uygulanması ile siyasi partileri ve klasik temsil biçimlerini ortak iynin karşıtı olarak tanımlayan ideoloji sonrası bir yaklaşımla birleştirilir (Manucci & Amsler, 2018, s. 112). Hareketin kurucu ortakları Beppe Grillo ve merhum Gianroberto Casaleggio, 'eski dünya' ile 'yeni dünya' arasında bir savaş olduğunu iddia ediyor. Eski dünya, parti demokrasisi, partizan siyaseti ve temsili demokrasiyi temsil eder; yeni dünya ise aracı kuruluşlar veya 'içeride' ve 'dışarıda' herhangi bir ayırım olmaksızın internet üzerinden yatay olarak bağlanan vatandaşlar anlamına gelir (Urbinati, 2019). İnternet ve web uygulamalarının bu bağlamda yeni dünya düzenine yönelik M5S'nin doğrudan demokrasi hedefinin gerçekleştirilmesi için imkân sağladığı düşünülür.

Gaia adı verilen ve 14 Ağustos 2054'te doğacak olan 'yeni dünya' düzenine ilişkin *Casaleggio Associati* tarafından hazırlanan M5S manifestosunda, geleneksel güç ilişkilerinin yerini internetteki yatay bir insan topluluğunun aldığı ve 'her insanın aynı yasaya tabi bir dünya vatandaşı olduğu' bir toplum fikri vardır (Bordignon & Ceccarini, 2015, s. 456). Şirketin internet sitesinde yeni dünya düzenini anlatan bir video yer alır. Felaket bir savaştan sonra, 2054'te dijital kimliklerin fiziksel ve insani alanların yerini aldığı ve insanların sürekli olarak web üzerinden bağlandığı yeni bir toplum ortaya çıkar. Herhangi bir vatandaşın başkan olabileceği dünya çapında şeffaf bir hükümet sistemi olan *Gaia*'nın başlangıcını özetliyor. *Gaia*'da siyasi partiler, dinler, ideolojiler yok olur, böylece insan gerçekten kendi kaderinin efendisi olabilir (Corso, 2019, s. 468). Bu video ütopyik olarak değerlendirilebilecekse de Grillo ve Casaleggio'nun, dolayısıyla M5S'nin, internete ve web uygulamalarına atfettiği önemi ortaya koymaktadır.

Yeni dijital iletişim biçimlerinin halk iradesinin aracısız ifadesini mümkün kılarak gerçek, doğrudan demokrasiyi (Caruso, 2017, s. 586) hayata geçirebileceğine inanılır. Teknoloji, vatandaşların kamusal alana dâhil edilmesi modelinin temel bir kanalı haline gelir. İnternet sadece bir iletişim platformu, bir seferberlik aracı, partiyi sahada örgütlemenin bir yolu olarak görülmemektedir; M5S retoriğinde, aynı zamanda yeni bir demokrasi biçiminin gerçekleştirileceği ve yeni bir siyasi vatandaşlık modelinin mümkün kılındığı 'mekan'dır (Bordignon & Ceccarini, 2014, s. 55). Grillo'ya göre 'ülke', 'kendilerini devlete dönüştüren vatandaşlar tarafından' sadece aşağıdan yukarıya yeniden inşa edilebilir. 'Her insan bir değerdir ve önemlidir' Grillo'nun söyleminde sürekli tekrarlanan bir söylemdir. Vatandaşlar, devletin gerçek 'sahipleri' oldukları sürece, sürekli bir rehberlik ve denetim faaliyeti yapılmalıdır. Siyasetçiler en fazla geçici bir yetkiye sahip 'çalışanlar'dır, geçici işçiler sürekli olarak izlenir ve alt denetime tabi tutulur (Bordignon & Ceccarini, 2013, s. 435).

Casaleggio and Grillo'ya göre, internette bilgi edinen vatandaşlar televizyon izlemiyor, gazete okumuyor. Paralel bir boyutta yaşıyorlar. Onlar bilgilendirilir ve diğerleri ise güç/iktidar tarafından yanlış bilgilendirilir (Natale & Ballatore, 2014, s. 114). Grillo interneti haber medya sistemini parçalamak ve iktidardakileri denetlemek için bir araç olarak görür. İnternet, gazeteciler ve siyasi partilerin oluşturduğu ikili koalisyonu aşmayı mümkün kılar çünkü internetin insanları 'gazeteci' yapabileceğine ve aynı zamanda onları bilinçlendirdiğine ve yeni birliktelik ve katılım biçimlerini teşvik ettiğine (Bordignon & Ceccarini, 2013, s. 434) inanılır. Böylece internet alternatif ve çoğul katılımlı bir haberleşme ve denetim imkânı sağlar. Temsili demokrasi modellerinde pasif durumda kaldığı düşünülen bireylere tekrar 'özne' olma fırsatı tanınır. İnternetin ve çevrim içi uygulamaların çağdaş demokrasilerin temsil sorununu çözmek için alternatif bir mecra sunduğu düşünülür. Toplumların demokratikleştirilmesinin ve siyasal dönüşümün gerçekleştirilmesinin internetin katkılarıyla mümkün olabileceği iddia edilir.

İnternet, Grillo'nun ve M5S'nin önerdiği demokrasi anlayışının merkezinde yer almakla kalmamakta, aynı zamanda partinin iletişim sürecinin ve örgütlenme modelinin dayandığı 'yapısal' unsur olarak da öne çıkmaktadır. Daha önce ifade edildiği gibi, hareket beppegrillo.it (aynı zamanda partinin resmi ofisi) bloğu etrafında geliştirildi, ancak Twitter ve Facebook profilleri de önemlidir. Özellikle bu iki platform Grillo'nun bloğunda yazılanların yayılmasına yardımcı olur. Grillo, bu iki sosyal medya platformu aracılığıyla, seçmen tabanı ve ayrıca kamuoyu ve medya (yani gazeteciler ve basın ajansları) ile 'doğrudan' iletişim kurar. Twitter, Grillo'nun – veya personelinin – çevrim içi kamusal alanda yeniden tweetlediği eylemciler tarafından başlatılan mesajlar için bir tür megafon işlevi görür. YouTube'un durumu biraz farklıdır. Parti, 'La Cosa' ('Şey') isimli kanalıyla, şeffaflık adına çeşitli etkinlik ve toplantıları canlı yayınlamaya bir tür 'anti televizyon' yarattı (Bordignon & Ceccarini, 2015, s. 463). Ayrıca internet hareketin sahadaki varlığında ve örgütsel yapısına da katkıda bulunmaktadır. Grillo'nun kampanya

yürüttüğü konularla ilgili vatandaşlara *meetup.com* platformunu kullanarak yerel gruplar halinde örgütlenmeleri tavsiye edilir (Biancalana, 2020, s. 156). M5S tarafından teşvik edilen seferberlik sadece çevrim içi değil, aynı zamanda yerel topluluklarda çevrim dışı olarak da gerçekleşmektedir. Bu, İtalyan siyasetinde yenilikçi bir deneyime yol açmıştır (Bordignon & Ceccarini, 2013, s. 427). Çevrim içi olarak *meetup* platformu üzerinden örgütlenen yerel aktivist grupları sahada da varlıklarını hissettirmişlerdir.

M5S, karar alma süreçlerine halkın ve ilgili paydaşların katılımının sağlanması için interneti ve çevrim içi uygulamaları kullanmaktadır. Grillo'nun bloğu, hareketin aktivistleri arasında yalnızca seçimlerde gösterilecek adayların belirlenmesi için değil, aynı zamanda belirli milletvekillerinin hareketten ihraç edilebilmesi, cumhurbaşkanı adayının belirlenmesi, hareketin yasadışı göçmenlik, eşcinsel evlilikler, İngiliz UKIP ile AB parlamentosunda grup oluşturulup oluşturulmamasına ve bir seçim reformu tasarısının ana hatlarını belirlemek gibi konularda hareketin duruşunu belirlemek için de anket yapmak amacıyla kullanılmaktadır. 2013 yılında hareket, üyelerin yasa tasarılarına katkı yapabilecekleri *Lex* işletim sistemini tanıttı. Bu portal yasama konularına ayrılmıştır ve siyasi konular hakkında karar almak için bir yer değildir. 2016'da *Lex*'in yerini tamamen *Casaleggio Associati* tarafından yönetilen Rousseau platformu aldı (Caruso, 2017, s. 591).

Dijital platform, adını doğrudan demokrasi idealini hatırlatan (Ceccarini & Bordignon, 2016, s. 139) ve siyasetin halkın genel iradesini yansıtmayı gerektirdiğini savunan 18. yüzyıl filozofu Rousseau'dan almıştır (Casaleggio, 2018). Casaleggio'ya göre (2017, s. 14), insanların ne istediğini bilmenin tek yolunun onlara sormak olduğuna inanıldığı için platforma Rousseau'nun adı verilmiştir. Parlamenterlerin, sahadaki seçilmiş temsilcilerin ve sıradan üyelerin hepsinin birbiriyle etkileşime girmesine izin veren bir web platformudur (Ceccarini & Bordignon, 2016, s. 139). Web kullanıcılarının yeni yasalar önermelerine, İtalyan ve Avrupa Parlamentolarının yanı sıra yerel konseylerde M5S temsilcileri tarafından başlatılan düzenlemelerde değişiklik yapmalarına (Movarelli, 2016, s. 215) ve bağış yapmalarına (Stockman ve Scalia, 2020, s. 605) olanak tanır. Bu, başlangıçta Casaleggio ve Grillo tarafından tasarlandığı gibi, yeni bir doğrudan ve katılımcı web demokrasisi biçiminin kurulmasına yönelik bir başka adım (Movarelli, 2016, s. 2015) olarak görülür. Platformun hedeflenen doğrudan demokrasinin gerçekleştirilmesi için gerekli altyapıyı sağladığı düşünülür.

Rousseau platformu, bilgilendirici videoların ücretsiz bir ekran eğitim platformu olarak işlev görmeyi amaçladığı bir 'e-öğrenme' bölümü içerir. Bu içerik, siyasi olarak daha az deneyimli olanları anayasal ve yasal düzenlemeler, komitelerin ve dairelerin rolü, yerel yönetim vb. gibi çeşitli konularda eğitmeyi amaçlar. Bu anlamda, akranlar ağı bireylere ve ağa güç vermektedir. Bireyler, bilgi eksikliğinden kaynaklanan güçsüzlüklerinin üstesinden gelebilir ve ağın nihai amaçlarını güçlendirecek amaçlı eylemlerde bulunabilirler (Stockman & Scalia, 2020, s. 607). Platform sayesinde tamamı vatandaşlar tarafından çevrim içi olarak oylanan yaklaşık 20 yasa teklifi İtalyan Parlamentosuna sunuldu (Casaleggio, 2018a, s. 40). Bu ve diğer çevrim içi medya araçlarının önemi, partinin siyasi başarısının anahtarıdır (Stockman & Scalia, 2020, s. 605). Hareketin temel hedefi, vatandaşların dijital platformlar aracılığıyla doğrudan katılımı teşvik edilerek (Corso, 2019, s. 467) temsili demokrasi modellerine karşı alternatif oluşturmaktır. Bu bağlamda Rousseau ve diğer dijital uygulamaların vatandaşlara siyasal karar alma süreçlerine katılımlarına imkân sağladığı düşünülür. Böylece siyasal partilere ve aracı kurumlara ihtiyaç kalmayacağı varsayılır.

Doğrudan ve gerçek demokrasi iddiasına karşın parti içinde hala iç demokrasi eksiktir, çünkü sonuçta Grillo ve Casaleggio hala tüm kilit seçimleri kontrol etmektedir. Bu, M5S'ye yöneltilen ana eleştirilerden birinin altını çiziyor: organizasyon içinde şeffaf demokratik tartışmanın olmaması. Karar süreçlerinin hayata geçirildiği çevrim içi platformlar, şeffaf olmadığı için eleştirilir. Örneğin 2013'te M5S, üyelere yardımcı olmasını hedeflediği *M5OS* (Beş Yıldız Hareketi İşletim Sistemi) adlı bir platformu hayata geçirdi. Ancak, çevrim içi oylama prosedürünün yalnızca *Casaleggio Associati* tarafından yönetildiğini ve doğrulandığını iddia eden uzmanlar ve parti üyeleri tarafından eleştirilir (Bordignon & Ceccarini, 2015, s. 464-465). Oylanacak konuların yanı sıra oylama yöntemleri, Grillo'nun bloğunu yöneten personel tarafından özerk olarak belirlenir; ayrıca, sonuçların raporlanması üye aktivistler tarafından görülmez. Rousseau platformu esas olarak tamamen yasama konularına ayrılmıştır. Kanun tasarılarının hazırlanmasını içerdiğinden, bu platformda katkıda bulunmak özel beceriler gerektirir ve bu nedenle yalnızca bazı üyeler tarafından kullanılabilir (Caruso, 2017, s. 601). Ayrıca, istişareler yalnızca Grillo ve Casaleggio'nun kabul etmesi halinde başlatılır. Grillo'nun bloğunda çevrim içi oylama ile ilgili olarak sadece iki durumda (Grillo'nun dönemin Başbakanı Matteo Renzi ile görüşmesi ve gizli göçün suç olarak kabul edilip edilmemesi) Grillo'nun alenen ifade ettiği görüşün aksine sonuç çıkmıştır (Caruso, 2017, s. 601). Bu eleştirilen başka bir husustur. Bir diğer tartışılan husus, M5S üyelerinin yalnızca küçük bir azınlığı oy kullanmaktadır ve çevrim içi oylamalara katılım düşüktür. İlginç şekilde ortalama Rousseau platformu seçmen sayısında çevrim içi katılım azalmaktadır (Stockman & Scalia, 2020, s. 613). Ayrıca aktivistlerin oy kullanmasına izin verilen kimlik doğrulama prosedürü de sorgulanmaktadır, çünkü sorunlarla karşılaşmaktadır (Bordignon & Ceccarini, 2015, s. 464-465). Son olarak, *Casaleggio Associati*'de herkesin etkinliklere katılması, kuralları kabul ettiklerini beyan eden bir sözleşmeyi kabul etmeleri ve kurallara uymaları gerektiğinden bir tür baskıcı sosyal kontrol vardır. Tespit edilen kural ihlalleri, muhaliflerin ve ihlal edenlerin derhal ihraç edilmesiyle sonuçlanır. Muhalif üyelere yönelik

tüm disiplin prosedürleri atanmış kurullar tarafından tartışılmaz ve karara bağlanmaz, belirli prosedürler de uygulanmaz ve sanık aktivistlerin kendilerini savunma hakları yoktur (Stockman & Scalia, 2020, s. 613). Tüm bu hususların hareketin doğrudan demokrasi söylemini zedelediği söylenebilir. Yatay unsurların varlığına rağmen dikey hiyerarşinin çevrim içi süreçleri etkilediği görülmektedir.

7. SONUÇ

Resmi olarak 2009 yılında kurulan bir hareketin, her ne kadar kendisini bir siyasal parti olarak adlandırmasa da, kuruluşundan henüz 10 yıl gibi bir süre içerisinde İtalya'da genel seçimlerde en yüksek oyu alması hareket açısından ciddi bir başarı olarak değerlendirilebilir. Ancak hem Avrupa hem de dünya siyaseti açısından ciddiyetle değerlendirilmesi gereken bir husustur. Temsili demokrasi modellerine karşı çıkan ve doğrudan demokrasi vizyonu ile ilk önce yerel toplumsal hareketlerin birlikteliğinden ulusal bir harekete dönüşen Beş Yıldız Hareketi, hedeflediği siyasal ve toplumsal dönüşüm için interneti ve çevrim içi uygulamaları aktif olarak kullanmaktadır. Hareketin liderinin şahsi bloğunun hareketin merkezi olması, her türlü iletişimin çevrim içi kanallar kullanılarak yapılması, hareketin örgütsel yapısının web uygulamaları üzerinden gerçekleşmesi ve diğer pek çok husus internete ve çevrim içi platformlara verilen önemi göstermektedir. Doğrudan, gerçek bir demokrasinin, yolsuzlukların ve mevcut siyasal partilere güvensizliğin hâkim olduğu İtalya bağlamında internet ve web uygulamaları ile gerçekleşebileceği düşünülür. Temsili demokraside pasif bir unsur haline geldiği düşünülen bireylerin, demokrasinin tekrardan öznesi olabilmesi, aracısız kendi iradesini ortaya koyabilmesi hareketin teknolojiye öngördüğü rolle mümkün olabilir. İnternetin yenilikçi kullanımı ve İtalya bağlamında mevcut yaygın öfke ve memnuniyetsizliklerin çevrim içinden çevrim dışına yansıtılabilmesi hareketin başarısının anahtarı olarak görülebilir. Çevrim içinde oluşan bu birlikteliğin seçim sonuçlarından da anlaşılacağı üzere çevrim dışına yansımaktadır. Hareket açısından demokrasinin 'kasabadaki tek oyun' olarak kalabilmesinin internetin ve dijital medya uygulamalarının sunduğu imkânlarla mümkün olacağı düşünülür.

Öngörülen yatay doğrudan demokrasi modeli dikey unsurlarla akamete uğrayabilir. Blog, Rousseau gibi çevrim içi platformların ve uygulamaların liderliğin ve Casaleggio etkisi altında olması şeffaf ve lidersiz bir demokratik hareket iddiası ile çelişiyor gibi gözükmektedir. Ayrıca web uygulamaları her ne kadar kamusal alana ve söyleme erişimi artırıyor gibi gözükse de aksi şekilde de tesir edebilir. Toplumsal baskı aracı olarak da kullanılabilir ve hem demokrasi hem de sivil özgürlükler için bir tehdit oluşturabilir. Milletvekilleri, senatörler ve aktivistlerin hareketten/partiden ihracı bunun bir göstergesi olabilir. Ancak kurumsallaşma aşamasında olan bir partiye ilişkin bu tür değerlendirmeler yapmak için erken olabilir. Bu durumun hangi yöne evrileceğini ve gidişatın nasıl olacağını zaman ve bu konu hakkında yapılacak sonraki çalışmalar ortaya koyabilir.

KAYNAKÇA

- Aldred, J., A. Astell, R. Behr, L. Cochrane, J. Hind, A. Pickard, L. Potter, Wignall, A., & Wiseman, E. (2008). The world's 50 most powerful blogs. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/technology/2008/mar/09/blogs> .
- Anderson, P. (2014). The Italian disaster. *London Review of Books*, 36(10). <https://www.lrb.co.uk/the-paper/v36/n10/perry-anderson/the-italian-disaster>.
- Bailo, F. (2015). Mapping online political talks through network analysis: a case study of the website of Italy's Five Star Movement. *Policy Studies*, 36(6), 550-572. <https://doi.org/10.1080/01442872.2015.1095282>
- Biancalana, C. (2020). From social movements to institutionalization: The Five-Star Movement and the high-speed train line in Val Di Susa. *Contemporary Italian Politics*, 12(2), 155-168, <https://doi.org/10.1080/23248823.2020.1743469>
- Bickerton, C. J., & Accetti, C. I. (2018). 'Techno-Populism' as a new party-family: The case of Five Star Movement and Podemos. *Contemporary Italian Politics*, 10(2), 132-150. <https://doi.org/10.1080/23248823.2018.1472919>
- Bosco, A., & Verney, S. (2012). Electoral epidemic: The political cost of economic crisis in southern Europe 2010-11. *South European Society and Politics*, 17(2), 129-154. <https://doi.org/10.1080/13608746.2012.747272>
- Bordignon, F., & Ceccarini, L. (2013). Five stars and a cricket. Beppe Grillo shakes Italian politics. *South European Society and Politics*, 18(4), 427-449. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13608746.2013.775720>
- Bordignon, F., & Ceccarini, L. (2014). Protest and project, leader and party: Normalisation of the Five Star Movement. *Contemporary Italian Politics*, 6(1), 54-72. <https://doi.org/10.1080/23248823.2014.881015>
- Bordignon, F., & Ceccarini, L. (2015). The Five-Star movement: A hybrid actor in the net of state institution. *Journal of Modern Italian Studies*, 20(4), 454-473. <https://doi.org/10.1080/1354571X.2015.1066112>
- Bordignon, F., & Ceccarini, L. (2016). The five stars continue to shine: The consolidation of Grillo's 'movement party' in Italy. *Contemporary Italian Politics*, 8(2), 131-159. <https://doi.org/10.1080/23248823.2016.1202667>
- Bressanelli, E., & De Candia, M. (2019). Love, convenience, or respectability? understanding the alliances of the Five-Star movement in the european parliament. *Italian Political Science Review*, 49(1), 25-48. <https://doi.org/10.1017/ipo.2018.5>
- Caiani, M. (2019). The populist parties and their electoral success: Different causes behind different populisms: The case of Five Star movement and the League. *Contemporary Italian Politics*, 11(13), 236-250. <https://doi.org/10.1080/23248823.2019.1647681>
- Caruso, L. (2017). Digital capitalism and the end of politics: The case of Italian Five Star movement. *Politics and Society*, 45(4), 585-609. <https://doi.org/10.1177/0032329217735841>
- Casaleggio, D. (2017). Participate. don't delegate. *New Perspectives Quarterly*, 34(2), 14-16.
- Casaleggio, D. (2018). A top leader of Italian Five Star movement: Why we won, *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/news/worldpost/wp/2018/03/19/five-star/>.
- Casaleggio, D. (2018a). A top leader of Italian Five Star movement: why we won. *New Perspective Quarterly*, 35(3), 39-40. <https://doi.org/10.1111/npqu.12162>
- Ceccarini, L., & Bordignon, F. (2016). The five stars continue to shine: the consolidation of Grillo's movement party. *Contemporary Italian Politics*, 8(2), 131-159. <https://doi.org/10.1080/23248823.2016.1202667>
- Conti, N., & Memoli, V. (2015). The emergence of a new party in the Italian party system: Rise and fortunes of Five Star Movement. *West European Politics*, 38(3), 516-534. <https://doi.org/10.1080/01402382.2014.996377>

- Corso, L. (2019). When anti-politics becomes political: What can the Italian Five Star movement tell us about the relationship between populism and legalism. *European Constitutional Law Review*, 15(3), 462-487. <https://doi.org/10.1017/S1574019619000282>
- Franzosi, P., Marone, F., & Salvati, E. (2015). Populism and euroscepticism in the Italian Five Star movement. *The International Spectator*, 50(2), 109-124. <https://doi.org/10.1080/03932729.2015.1030273>
- Del Savio, L., & M. Mameli (2014). Anti-representative democracy: How to understand the Five Star movement. *OpenDemocracy*. <https://www.opendemocracy.net/en/can-europe-make-it/antirepresentative-democracy-how-to-understand-fi/>
- Farinelli, A., & E. Massetti (2015). Inexperienced, leftists, and grassroots Democrats: a profile of the Five Star's movement's mps. *Contemporary Italian Politics*, 7(3), 213-231. <https://doi.org/10.1080/23248823.2015.1076122>
- Font, N., Graziano, P., & Tsakatika, M. (2019). Varieties of inclusionary populism? Syriza, Podemos and the Five Star movement. *Government and Opposition*, 56(1), 1-21. <https://doi.org/10.1017/gov.2019.17>
- Hawes, D. (2014). Beppe Grillo's Five Star movement – organisation, communication and ideology. *Journal of Contemporary European Studies*, 25(1), 140-141. <https://doi.org/10.1080/14782804.2017.1258390>
- Ivaldi, G., Lanzone, M. E., & Woods, D. (2017). Varieties of populism across a left-right spectrum: The case of the Front National, the Northern League, Podemos and Five Star movement. *Swiss Political Science Review*, 23(3), 1-23. <https://doi.org/10.1111/spsr.12278>
- Lanzone, M. E. (2014). The post-modern populism in Italy: The case of the Five Star movement. In D. Woods & B. Wejnert (Eds.), *The Many Faces of Populism: Current Perspectives*. Emerald.
- Manucci, L., & Amsler, M. (2018). Where the wind blows: Five Star movement's populism, direct democracy and ideological flexibility. *Italian Political Science Review*, 48(1), 109-132. <https://doi.org/10.1017/ipo.2017.23>
- Moschella, M., & Rhodes, M. (2020). A tale of two populisms. the League and the Five Star movement in power. *Contemporary Italian Politics*, 12(2), 112-125. doi: 10.1080/23248823.2020.1743472
- Mosca, L., & Tronconi, F. (2019). Beyond left and right: The eclectic populism of the Five Star movement. *West European Politics*, 42(1), 1-26. <https://doi.org/10.1080/01402382.2019.1596691>
- Movarelli, M. (2016). From dreams to reality: the challenges of Italy's Five Star movement. *European View*, 15, 213-221. <https://doi.org/10.1007/s12290-016-0412-8>
- Natale, P. (2014). The birth, early history and explosive growth of the Five Star movement. *Contemporary Italian Politics*, 6(1), 16-36. <https://doi.org/10.1080/23248823.2014.886418>
- Natale, S., & Ballatore, A. (2014). The web will kill them all: new media, digital utopia, and political struggle in the Italian 5-Star movement. *Media, Culture & Society*, 36(1), 105-121. <https://doi.org/10.1177/0163443713511902>
- Navarria, G. (2019). *The Networked Citizen: Power, Politics and Resistance in the Internet Age*. Palgrave Macmillan.
- Pasquino, G. (2014). The 2013 elections and the Italian political system. *Journal of Modern Italian Studies*, 19(4), 424-437. <https://doi.org/10.1080/1354571X.2014.929826>
- Salvati, E. (2018). Eurosceptic, eurocritical or euroconfused? an analysis of the Five Star movement's voting behaviour in the European parliament. *European Politics and Society*, 20(1), 1-19. <https://doi.org/10.1080/23745118.2018.1505335>
- Stockman, C., & Scalia, V. (2020). Democracy on Five Star movement's Rousseau platform. *European Politics and Society*, 21(5), 603-617. <https://doi.org/10.1080/23745118.2019.1705564>
- Vittori, D. (2017). Podemos and the Five-Star movement: populist, nationalist or what?. *Contemporary Italian Politics*, 9(2), 142-161. <https://doi.org/10.1080/23248823.2017.1339935>
- Urbinati, N. (2018). The Italian Five Star movement for foreigners. *Il Mulino*. https://www.rivistailmulino.it/news/newsitem/index/Item/News:NEWS_ITEM:4272.

ÇALIŞMANIN ETİK İZİNİ

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

ARAŞTIRMACIN KATKI ORANI

Yazarın araştırmaya katkı oranı %100'dür.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı bulunmamaktadır. Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.